

N:o 38.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 Mars 1884, kl. 8 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om aflåtande af skrifvelse till Konungen angående ändring i sättet för fullgörande af den arbetsskyldighet, som åligger egare af stenkolsgrufva.

Från Första Kammaren har Lag-Utskottet fått till sig öfverlemnad en af Herr Grefve *Fr. Strömfelt* afgifven motion, N:o 40, af följande lydelse:

»I underdånig skrifvelse af den 13 Maj 1872 anhöll Riksdagen, att »Kongl. Maj:t tacktes dels taga i nådigt öfvervägande, huruvida inmutningsrätten i fråga om stenkol må kunna alldeles upphävas eller så begränsas, att garantier uppställas emot missbruk deraf till men för jordbrukare eller jordegare, samt i ena eller andra fallet derom utfärda nådig författning, dels låta omarbета grufvestadgan i öfrigt i syftning att förekomma missbruk af inmutningsrätten till men så för jordbruket som för bergsbruket». I motiven till denna skrifvelse säger Riksdagen, angående lagstiftning för inmutning af stenkolsfyndighet, »det vara angeläget, att denna fråga genom särskild lagstiftning skyndsamt löses, oberoende af den mera omfattande omarbetningen af grufvestadgan i öfrigt». Med an-

Bih. till Riksd. Prot. 1884. 7 Saml. 25 Haft.

ledning häraf utfärdades en Kongl. kungörelse den 24 Maj 1872, der Kongl. Maj:t tills vidare suspenderade inmutningsrätten för stenköl.

»I det af Kongl. Maj:t till Riksdagens yttrande öfverlemnade »förslag till förnyad grufvestadga» har stadga för mineralfyndigheten stenköl blifvit utbruten, och 71 § innehåller, att grufvestadgan af den 12 Januari 1855 och Kongl. kungörelsen af den 24 Maj 1872 fortfarande skola gälla för stenköl, »intill dess annorlunda varder förordnad». Sist åberopade grufvestadga tillåter icke att en i gång varande grufva får genom grufarbetet, d. v. s. genom dagsverken i grufvan, försvara angränsande utmål. I afseende å försvarsarbetet innehåller dess 42 §, att försvarsarbete *ärligen* skall utgöras på *hvarje utmål*; enligt 31 § skall utmål för stenköl hafva högst 200 famnars längd och bredd, hvarför ett stenkölsutmål eller, såsom det äfven benämnes, »stenkölsgrufva» omfattar ungefär 25,8 tunnland; å hvarje sådan areal skall således grufegaren ärligen gräfva en »grop», hvilket kallas försvarsarbete; vid dessa arbeten från jordytan anträffas nästan aldrig stenköl, hvarför de äro utan allt ändamål, men deremot till stor skada för innehafvaren af jorden, och man kan väl säga, att större »men» för jordbrukare eller jordegare i en provins, der största delen af jorden utgöres af åker, näppeligen torde kunna framvisas. Nu innehåller 40 § i »förslag till förnyad grufvestadga», att grufegare, när han innehar flere intill hvarandra gränsande utmål, får genom arbete inom något eller några af utmålen fullgöra arbetsskyldigheten för dem alla och 41 § tillstod, att försvarsarbete får ersättas med penningar, som tillfalla kronan och jordegare med hälften hvardera.

»Då det torde vara ovisst, huru länge stenkölsfyndighet ännu måste sakna en tidsenlig lagstiftning, föranledes jag, på skäl, som gifvo anledning till Riksdagens förut anförda skrifvelse och vidare blifvit af mig här utvecklade, vördsamt föreslå,

att Riksdagen, i sammanhang med sitt yttrande öfver Kongl. Maj:ts förslag till förnyad grufvestadga, ville hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke, intill dess ny grufvestadga för stenköl varder utfärdad, stenkölsgrufegare kunde, der flere honom tillhöriga utmål gränsa intill hvarandra, tillåtas utgöra arbetskyldigheten för dem alla inom något eller några af utmålen, samt, der grufvedrift icke eger rum, med-

gifvas rättighet att, i stället för den honom åliggande arbetsskyldigheten, betala en årlig afgift för hvarje utmål, hvars belopp af Kongl. Maj:t bestämdes, och derom utfärda nådig förordning.»

I fråga om villkoren för stenkols bearbetande och tillgodogörande yttrar föredragande departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 12 Januari 1884, då inför Kongl. Maj:t föredrogs förslaget till förnyad grufvestadga, följande:

»Såsom förut är nämnt, innehåller förslaget ej några bestämmelser om villkoren för stenkols bearbetande och tillgodogörande. Stenkolsindustrien erbjuder nemligen i så många hänseenden olikheter mot den öfriga bergverksindustrien, att, såsom flere gånger blifvit erinradt, den i alla händelser bör utgöra föremål för särskild lagstiftning. I hufvudfrågan — om inmutningsrätten — råder stor meningsskiljaktighet. Å ena sidan framhålles, att stenkolsflötsernas bearbetande, i anseende till såväl beskaffenheten af den mark, der mineralet i vårt land vanligen förekommer, som ock den stora utsträckning, hvari mark behöfver tagas i anspråk, förorsakar ojemförligt större intrång än annan grufdrift. Obestriddligen har ock inmutning af stenkol — kanske dock icke minst i följd af de missbruk, som under en särskild tidpunkt voro med utöfningen af rättigheten förenade — gifvit anledning till vida djupare missnöje och starkare klagomål än annan inmutningsrätt.

»Å andra sidan anføres, att stenkolsindustrien, i följd af de stora omkostnader och svårigheter, hvarunder industrien har att arbeta, är i lika, om ej i högre grad än annan bergverksindustri i behof af lättnader från lagstiftningens sida. Innan man emellertid kan afgöra frågan om hvilken princip, som skall blifva den bestämmande för lagstiftningen om stenkol — om inmutningsrätten skall alldeles borttagas eller bibehållas eller möjligen utbyttas emot ett koncessionssystem i ungefärlig likhet med den franska lagstiftningen — lär vara nödvändigt att erhålla en noggrannare och fullständigare utredning af alla på frågan inverkan omständigheter, än som för närvarande föreligger, och det torde därför tillåtas mig att inom kort få föreslå Eders Kongl. Maj:t vidtagande af åtgärder för erhållande af dylik utredning.»

Det har synts Utskottet som, då sålunda inom kort åtgärder torde vara att från Kongl. Maj:ts sida förvänta för erhållande af en noggrann och fullständig utredning i fråga om den för vårt lands förhållanden lämpligaste lagstiftning för stenkolsindustrien, Riksdagen icke nu borde genom en skrifvelse, sådan motionären föreslagit, på sätt och vis gå denna utredning i förväg. En sådan åtgärd kunde, i anseende till det föreslagna innehållet af skrifvelsen, tolkas såsom ett uttalande från Riksdagens sida för bibehållande af inmutningsrätt beträffande stenkol och för en tillämpning, i den omfattning, sådant låte sig göra, å stenkolsfyndigheter af likartade bestämmelser med dem, som innehållas i det förslag till förnyad grufvestadga, om hvars antagande af Riksdagen Utskottet i sitt nästföregående utlåtande gjort hemställan — allt frågor, hvilkas rätta lösning dock är beroende af resultatet af den väntade utredningen. Icke heller torde, på sätt motionären föreslår, Riksdagen böra åt Kongl. Maj:t öfverlåta att bestämma beloppet af den årliga afgift för hvarje utmål, som, der grufvedrift icke eger rum, stenkolsgrufegare skulle, i stället för att utgöra den honom åliggande arbetsskyldigheten, ega att betala, och hvilken afgift alltså skulle kunna sättas *lägre* än den i förslaget till förnyad grufvestadga för andra utmål bestämda, ehuru utmålen för stenkolsfyndigheter äro, såsom äfven motionären sjelf uppgifver, betydligt större än de, som enligt förslaget skulle tilldelas i fråga om de fyndigheter, hvilka det angår.

På nu anförda grunder får Utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 Mars 1884.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

af Herr *Bergström*; samt

af Herr Grefve *Strömfelt*: »Då jag ingaf motion angående ändring i sättet att verkställa s. k. »försvarsarbete» för stenkolsgrufva, intill dess ny grufvestadga för stenkol hunne att blifva antagen, skedde detta endast för att under mellantiden få undanröjdt det *oefterrättliga* sätt, på hvilket detta i lag påbudna arbete nu verkställles.

Ändamålet med »försvarsarbete» är att grufegaren, antingen genom att årligen upptaga fyndighet (mineral) och bringa samma till nytta för det allmänna eller genom att årligen verkställa arbete för att göra på djupet liggande fyndighet slutligen åtkomlig, skall försvara sin rätt till fyndighetens bearbetande. I öfverensstämmelse härmed står i 39 § 3 mom. »förnyad grufvestadga», hvilken § afhandlar försvarsarbete: »arbete hvarom i denna § sägs, skall afse *verklig grufdrift* eller eljest vara af beskaffenhet att det *kan lända grufanläggningen till nytta.*» Hitintills kända stenkolsfyndigheter i vårt land, d. v. s. såkallade »flötser», och annat bör ej till grufarbete hänföras, ligga i allmänhet på 80 till 600 fots djup under jordytan. Dessa fyndigheter kunna således icke göras åtkomliga från jordytan på annat sätt, än genom »schakt». Schakt med tillhörande maskinerier är en anläggning, som kostar från 50,000 kronor till 200,000 kronor och deröfver. Ett utmål för stenkolsfyndighet omfattar enligt 31 § af 1855 års grufvestaga 25,8 tunnland; enligt 42 § samma stadga skall försvarsarbete *årligen* utgöras på *hvarje utmål*. Häraf följer att schakt-sänkning omöjligen kan på hvarje utmål företagas, och att fyndigheten icke kan från hvarje utmål blottas och göras åtkomlig. Försvarsarbete för stenkol måste därför tillgå så, att grufegaren årligen låter gräfvä *en grop*, motsvarande honom åliggande dagsverksskyldighet, på hvarje 25,8 tunnland, vanligen åkerjord. Nu kan väl med fog frågas: *afser sådant arbete verklig grufdrift eller är det af beskaffenhet att det kan lända grufanläggningen till nytta?* Svaret måste blifva — intetdera. Arbetet är fullkomligt ändamålslost, men till stort »*men*» för jordegaren, så mycket

större, som, om grufvegaren noga iakttaget 1855 års grufvestadgas föreskrifter och verkställer försvarsarbete i öfverensstämmelse med gifna domar, han *måste* uppgräfvä och förstöra en icke obetydlig del af små jordegares åkerareal. Derfor är detta gagnlösa arbete rent af vidrigt för båda parterna.

I min af Utskottet afstyrkta motion begärdes, att egare af stenkolsgrufva skulle, der flere honom tillhöriga utmål gränsa intill hvarandra, tillåtas utgöra arbetsskyldigheten för dem alla inom något eller några af utmålen; detta i öfverensstämmelse med 40 § i »förslag till förnyad grufvestadga», som lyder sålunda:

»Bergsöfverstyrelsen må, när omständigheterna dertill föranleda, meddela grufvegare, som innehar flera intill hvarandra gränsande utmål, tillstånd att, så länge de af honom fortfarande innehafvas, få under ett eller flera år genom arbete inom något eller några af utmålen fullgöra arbetskyldigheten för dem alla.»

Genom tillämpning af bestämmelsen i denna § på stenkolsgrufva, skulle dels sådan grufvegare, som redan upphemtar fyndighet och under jordytan verkställer tillräckligt arbete för att dermed försvara angränsande utmål, icke behöfva att, såsom 1855 års grufvestadga tillämpas, *tillika* årligen på hvarje intill grufvan gränsande, outbrutet område af 25,8 tunnland gräfvä en grop från jordytan, deraf det allmänna icke har något gagn, men jordegaren stor skada, dels egare af sådana gruffält, som icke arbetas, men som skola försvaras, kunna på *ett* utmål verkställa försvarsarbete för angränsande och sålunda, genom arbetskraftens samlande på *en* punkt, börja att sänka »schakt» och derigenom förvandla ett alldeles ofruktbart arbete till fruktbringande. Endast på sådant sätt verkställt försvarsarbete kan *»afse verklig grufdrift»* eller *»vara af beskaffenhet, att det kan lända grufanläggningen till nytta»*.

Man har inom Utskottet såsom skäl för afslag andragit, att bifall till motionen vore att »fastspika» inmutningsrätten, eller, såsom det i utlåtandet sedermera blifvit uttryckt, skulle kunna tolkas såsom ett uttalande från Riksdagens sida för bibehållande af inmutningsrätt. Denna rätt är och förblir genom Kongl. kungörelsen af den 24 Maj 1872 och och § 71 i »förslag till förnyad grufvestadga» suspenderad, intill dess ny grufvestadga för stenkol varder antagen, och beröres icke af den i motionen gjorda framställning om förändradt sätt att under tiden verkställa försvarsarbete; ej heller kan det af Utskottet anförda skäl, att »bifall» skulle kunna tolkas såsom ett uttalande för tillämpning å stenkolsfyndig-

het af alla likartade bestämmelser med dem, som innehållas i förslag till förnyad grufvestadga, hafva ringaste giltighet; tvärtom torde begäran om *en enda* §:s tillämpning, lösbruten ur hela den nya stadgan, bevisa alldeles motsatsen eller kunna anses för ett uttalande i motsatt riktning. Vidare har sagts att jordegaren icke skulle hafva särskild nytta af förändringen. Har jordegare vid utmålsläggning afsagt sig jordegarendel och icke genom aftal *då* betingat ersättning, förändras icke hans ställning genom bifall till motionen; ärnar han åter begagna sin jordegarendel, så tillträder han den, när arbetet kommer under hans grund, och denna fördel för honom *påskyndas* då genom bifall; har han, såsom emellanåt varit fallet, gjort aftal med grufegaren om årlig afgift i stenkol, när grufarbetet börjat och fyndighet blifvit uppfordrad, så *påskyndas* hans ersättning likaledes genom bifall; har han betingat sådan ersättning att utgå genast efter utmålsläggningen och oberoende af grufarbetets början eller fortgång, såsom äfven inträffat, så bekommer han denna afgift antingen grufvan går eller står, fältet arbetas eller hvilar medelst försvarsarbetens fullgörande; slutligen upphäfves den länge och bittert öfverklagade olägenhet och det intrång, som försvarsarbets utgörande efter 1855 års stadga ådrager honom; allt detta torde väl ändock för jordegaren utgöra *fördelar*, som vinnas genom bifall till motionen. Till sist har man starkt betonat, att ny grufvestadga för stenkol snart skulle vara att förvänta. Häremot ställer jag erfarenhetens vittnesbörd. Ännu är icke någon komité sammansatt för att göra det nödiga förarbetet till en sådan grufvestadga, och det plägar åtgå åtskilliga år emellan tiden för en komités tillsättande och förslags slutliga antagande af Riksdag; 12 år hafva förflutit mellan det Riksdagen begärde och Kongl. Maj:t framlade »förslag till förnyad grufvestadga». Då det sålunda kan med allt skäl antagas att några år ännu *måste* förflyta, innan ny grufvestadga för stenkol varder antagen, är det för mig ofattligt hvarför icke i den grufvestadga, som skall, enligt 71 § i »förslag till förnyad grufvestadga» fortfarande tillämpas på stenkol och i hvilken ett stadgande angående *sättet* att verkställa försvarsarbete finnes, om hvars olämplighet och skadlighet aldrig två meningar sedan dess tillkomst funnits, skulle kunna göras ett tillägg att räcka under mellantiden, hvarigenom ett för nödigt ansedt arbete får utföras så, att ändamålet med dess företagande förverkligas. Jag är, i motsats till Utskottet, öfvertygad att ett sådant tillägg är både nyttigt och nödvändigt och anser mig därför böra vädja till Riksdagen.

I afscende å senare delen af min motion, som afsåg betalning i stället

för arbetsskyldighetens utgörande, och att Kongl. Maj:t skulle bestämma afgiftens belopp, är det Utskottet nogsamant bekant, såväl att denna hemställan gjordes därför, att försvarsarbete för stenkol i verkligheten kostar 20 till 25 kronor per utmål, under det att 41 § i »förslag till förnyad grufvestadga» bestämmer 50 kronor per utmål för deri afhandlade fyndigheter, som ock att jag under diskussionen frånträdde denna hemställan och yrkade det senare beloppet för att hålla mig vid samma summa som i åberopade § finnes bestämd. Då emellertid denna hemställan rönt stort motstånd inom Utskottet och den frågan icke är af samma stora vikt och betydelse, vare sig för jordegare eller industri, som sättet för försvarsarbets utgörande, har jag öfvergifvit den.

I stöd af det anförda och i full öfverensstämmelse med 40 § i »förslag till förnyad grufvestadga» får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville för sin del antaga ett tillägg till 1855 års grufvestadga, så lydande:

Bergsöfverstyrelsen må, när omständigheterna der-
till föranleda, meddela stenkolsgrufveegare, som inne-
har flera intill hvarandra gränsande utmål, tillstånd
att, så länge de af honom fortfarande innehafvas, få
under ett eller flera år genom arbete inom något eller
några af utmålen fullgöra arbetsskyldigheten för dem
alla.»

Herrar *Thomasson* och *Johannes Jonson* hafva begärt få här anteck-
nadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.